

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.03.006>
УДК 336.16:339

О.О. БОРЗЕНКО, д-р. екон. наук, проф., пров. н. с.,
завідувачка сектору міжнародних фінансових досліджень,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»,
вул. Панаса Мирного, 26, 01011, Київ, Україна,
e-mail: slozko2003@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1017-5942>

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЛЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ БРЕЙНСТОРМІНГУ ЛІДЕРІВ КРАЇН G7

Розглянуто ефективність таких міжнародних організацій, як G7 і G20. Показано, що «Група двадцяти», хоча і стала прикладом групової гегемонії, не змогла передбачити, а з часом і запобігти найбільшій кризі 2007—2009 рр. у США і провідних атлантичних державах. Зазначено, що досягнення конструктивізму доповнено концепцією клубів, що G20 має стати абсолютно новим типом групи, мета якої — управління змінами світом. Підкреслено важливість збереження і зміцнення «Групи двадцяти», переходу до структури колегіального лідерства, а не гегемонії.

Ключові слова: країни «Великої сімки»; країни «Великої двадцятки»; брейнстормінг; глобалізація; світова економіка.

Сьогодні поняття «мозковий штурм» (брейнстормінг) стало вже поширеним кліше, яке використовується для характеристики будь-яких форм обговорення проблем. Процес прийняття рішення в «мозковій атаці» поділяється на дві частини: на першому етапі учасники дискусії пропонують будь-які, нехай навіть найбільш авантюрні й неймовірні, варіанти рішення, які на цій стадії не були піддані критиці. На другому етапі відбувається селекція вироблених ідей спеціалістами. Це положення базується на психологічному феномені двоїстості людської свідомості: ми володіємо, з одного боку, критичною свідомістю, а з іншого — свідомістю творчою¹.

Отже, **мета статті** — розглянути ефективність таких міжнародних організацій, як G7 і G20. Вагомим виміром при цьому є соціально-психологічний аспект при прийнятті важливих для світової економіки рішень, найчастіше методом брейнстормінгу.

¹ The World Bank data [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://data.worldbank.org/>.

Ц и т у в а н н я: Борзенко О.О. Ефективність для світової економіки брейнстормінгу лідерів країн G7. Економіка України. 2020. № 3. С. 6—18. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.03.006>.

Протягом тривалого часу вважалося, що в «мозковому штурмі» ефективно може працювати експертна група, що складається з 7 ± 2 особи. Число ± 2 в психології називається «магічним числом Міллера», який встановив, що в оперативній пам'яті людини може утримуватися саме така кількість предметів. «Магічне число» було поширене і на оптимальну кількість учасників очних дискусій — прихильники цього підходу припускали, що для оптимальної організації спілкування в групі необхідно, щоб кожен її член тримав у полі своїх контактів усіх інших учасників, що може бути забезпечено за наявності в групі 7 ± 2 особи, яких член групи може зафіксувати в оперативній пам'яті.

У процесі організації та проведення «мозкового штурму» важливо виходити з наявності факторів, які негативно впливають на якість прийнятих у групі рішень, і розробити систему фільтрів, щоб не допускати подібних перекручень. Так, завдяки ротації членів групи знижуються витрати групового мислення. У сучасній літературі зазначається, що групове мислення — одна з найсерйозніших форм деформації якості групових дискусій, наявність яких дає привід критикам групових форм експертизи звинуватити їх у низькій ефективності порівняно з індивідуальними формами аналітичної діяльності.

Феномен групового мислення був відкритий американським психологом І. Янісом [1] при вивченні груп, які ухвалювали політичні та військові рішення. Виявилося, що групи з незмінним складом через певний час починали ухвалювати такі непрофесійні рішення, які б не ухвалив навіть нефахівець².

У геополітичній площині прийняття групових рішень можна простежити на взаємодії країн G7. У цьому контексті зазначимо, що про втрату нею в останні роки своєї колишньої значущості як інструмента глобального управління говорилося неодноразово. Дедалі більше питань міжнародного порядку вирішуються в абсолютно інших форматах, наприклад у рамках G20.

G7 — міжнародний клуб, який об'єднує Велику Британію, Німеччину, Італію, Канаду, США, Францію і Японію. Таку саму назву має і неофіційний форум лідерів цих держав (за участі Європейської комісії), під час якого узгоджуються підходи до актуальних міжнародних проблем. За негласним правилом, саміти групи проходять щороку, по черзі в кожній з держав-членів.

Рішення G7 не мають обов'язкової сили. Як правило, ідеться про фіксацію намірів сторін дотримуватись узгодженої лінії або про рекомендації іншим учасникам застосовувати певні підходи у вирішенні тих чи інших питань. Оскільки G7 не має статуту, офіційно здобути статус члена цього інституту неможливо.

Ідея проведення зустрічей керівників найбільш промислово розвинутих країн світу виникла на початку 1970-х років у зв'язку з економічною кризою і загостренням відносин між США, Західною Європою і Японією з економічних і фінансових питань [2, с. 216]. Зазначимо, що гармонізація економіки пов'язана, перш за все, з формуванням глибинного бачення світу як складного цілого, що саморозвивається, природним чином включає в себе людей і всю

² Перспективы развития мировой экономики. Подъём, риск и перебалансирование // Международный валютный фонд, 2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.imf.org > IMF > russian > pubs > weo > 2010/02 > pdf > _textpdf.

їхню діяльність. За П.А. Флоренським [3], майбутній перехід від біосфери до ноосфери являє собою процес перетворення людської спільноти з чисто біологічного організму до свідомого, творчого буття. У результаті передбачається, що відбудеться становлення людства як єдиного творчого цілого. Звідси випливає, що як зразок для наслідування треба використовувати не устрій США, Японії та інших країн, а закони природи [4, с. 23].

Система в широкому сенсі — це єдність елементів, пов'язаних один з одним за певними принципом, правилом або законом. Якщо йдеться про організацію як систему, то основою об'єднання елементів здебільшого є мета, що стоїть перед організацією. Об'єднання елементів у систему відбувається завдяки системним зв'язкам, які є не чим іншим, як каналами перенесення речовини, енергії та інформації.

Розрізняють такі системи:

- прості, тобто ті, що не мають мети і слабо реагують на зовнішні впливи (кристал, часовий механізм, сонячна система і т. п.);
- складні, тобто ті, що мають на меті та виконують задані функції; до них належать усі біологічні системи і більшість систем, створених людиною; у складних системах, як правило, спостерігаються такі процеси, як пошук, вибір, активні дії, пам'ять тощо;
- динамічні, тобто ті, що якимось чином змінюються в часі; вони, як правило, є дуже близькими до складних систем;
- статичні, тобто ті, що практично не змінюються в часі; вони, як правило, є дуже близькими до простих систем;
- відкриті, тобто ті, що обмінюються з навколишнім середовищем речовиною, енергією та інформацією; як правило, це складні та динамічні системи;
- закриті, тобто ті, що практично нічим не обмінюються з навколишнім середовищем; як правило, це прості й статичні системи;
- добре структуровані, тобто ті, в яких можна чітко виокремити елементи і зв'язки між ними;
- погано структуровані (дифузні), тобто ті, в яких не вдається стійко виокремлювати якісь елементи і зв'язки між ними;
- детерміновані (жорсткі), тобто ті, в яких положення елементів і зв'язки між ними жорстко закріплені;
- стохастичні (м'які), тобто ті, в яких положення елементів змінюється в часі, а зв'язки між ними можуть виникати або зникати; причому як положення елементів, так і зв'язки між ними мають випадковий характер;
- самоорганізовані (саморегульовані, які самостійно самонавчаються, адаптуються), тобто ті, які, прагнучи до заданої мети, без видимих впливів зовнішніх суб'єктів вибудовують свою найбільш оптимальну внутрішню структуру і вибирають найбільш оптимальний шлях.

Загальні властивості й можливості систем вивчаються загальною і спеціальними теоріями систем, синергетикою і кібернетикою.

Деякі загальні властивості складних систем:

- обов'язково є внутрішня структура;
- має бути не менше ніж два елементи, що розрізняються;
- властивості системи цілком не визначаються властивостями жодного з її елементів (властивість емерджентності);

- навколо системи завжди існує зовнішнє середовище (довкілля);
- у стійкій системі внутрішні взаємодії (процеси) завжди переважають над зовнішніми; в іншому випадку система стає нестійкою або здатною до руйнування (властивість гомеостазу);
- системі тією чи іншою мірою притаманні поведінка, адаптація і самоорганізація;
- розвиток (еволюція) системи відбувається шляхом біфуркації, тобто стрибкоподібної зміни напряму розвитку при досягненні критичної точки (форма прояву закону переходу кількісних змін у якісні). Організації є складними, а прийняття рішень відбувається за методикою брейнстормінгу.

У масиві досліджуваних країн G7 виокремимо такі моделі ринкової економіки:

- неоліберальна (Велика Британія, США, Канада);
- соціально-ринкова (Німеччина, Франція);
- корпоративна (Японія);
- південноєвропейська (середземноморський капіталізм — Італія).

Соціально-економічна модель неолібералізму, так звана англосаксонська (Велика Британія, США, Канада), є найбільш відомою моделлю ринкової економіки (табл. 1).

Таблиця 1. Основні риси неоліберальної соціально-економічної моделі

Основні параметри	Основні риси
Фінансова система	Високий рівень розвитку В основі — фондовий ринок, тобто акціонерна модель
Соціальна політика	Допомога найменш забезпеченим громадянам — США, Велика Британія, Канада
Участь у НТП	Розвиток науки і техніки випереджає розвиток виробництва Видатки на НДДКР збільшуються щороку Активна участь держави: 29—30% ВВП становлять держзамовлення Закон про лідерство (1999 р.)
Зовнішньо-економічна діяльність	Активна участь у світовій економіці
Державна участь в економіці	Мінімальне втручання держави в економіку На частку держави припадає 28% ВВП, решта — приватний сектор
Корпоративний сектор	Високий ступінь лібералізації ділового середовища Велика роль малого і середнього бізнесу Розвинуті ТНК, ТНБ
Особливості оподаткування	Оподаткування — джерело фінансування державних видатків Прогресивна система оподаткування (0—35% у США і Канаді; 0—40% у Великій Британії)
Ринок праці	Лібералізація ринку праці, зменшення ролі профспілок

Джерело тут і далі, для табл. 2—4: Перспективи развития мировой экономики. Международный валютный фонд, 2018 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.imf.org/en/Countries>.

Основна ідея неолібералізму полягає в тому, що державне втручання в економіку має бути зведене до мінімуму. Ключова ланка моделі — вільний конкурентний ринок, керований «невидимою рукою». Практичними заходами, характерними для неї, можна назвати необхідність приватизації державних підприємств, ліквідацію законодавчих норм, що перешкоджають вільному розвитку бізнесу, дерегуляцію ринку праці.

Соціально-ринкова модель, так званий рейнський капіталізм (Німеччина, Франція), характеризується такими основними рисами:

- об'єднання елементів вільної ринкової економіки і принципів соціальної справедливості;
- використання конкурентних механізмів як засобу для досягнення загального добробуту і справедливості;
- обґрунтування для держави права розумного, оптимального втручання в економіку; основа — принцип «соціального контракту», взаємної відповідальності працівників і роботодавців, держави та бізнесу, багатих і бідних.

Соціально-ринкове господарство — це модель змішаної економіки, основними цілями якої є досягнення не тільки високої норми прибутку, а й високих темпів зростання ВВП в умовах низької інфляції, ефективної зайнятості, а також забезпечення суспільного добробуту і надання широкого спектра соціальних послуг (табл. 2).

Для цієї моделі характерною є активна діяльність держави, яка в першу чергу реалізується через прямі держзамовлення, великий державний сектор, заходи щодо стимулювання експорту, політику підтримки збиткових під-

Таблиця 2. Основні риси соціально-ринкової моделі

Основні параметри	Основні риси
Фінансова система	Регулюється державою Основна роль належить банкам, розвинутий фондовий ринок
Соціальна політика	Розвинута система соціальних гарантій Фінансування державних видатків з держбюджету, державні страхові, пенсійні фонди
Участь у НТП	Участь держави становить 18—20% ВВП Активне залучення іноземних інвестицій
Зовнішньоекономічна діяльність	Експортозалежна економіка
Державна участь в економіці	Активна роль, частка державного сектору дорівнює 30—45%
Корпоративний сектор	Велика роль малого і середнього бізнесу (на нього припадає 99,7% всіх підприємств)
Особливості оподаткування	Високий рівень оподаткування, ПДВ, податки на прибуток, прогресивна система оподаткування
Ринок праці	Велика роль профспілок Падіння темпів зростання продуктивності праці

приємств, малого і середнього бізнесу, а також фінансування соціального забезпечення з державного бюджету.

Японська корпоративна модель склалася після Другої світової війни. Модель державно-регульованого японського капіталізму заснована на жорсткій конкуренції між національними виробниками і політиці (імперативно-го) втручання держави в економіку. Її відмітні риси: істотна роль кейрецу — великих корпоративних конгломератів і холдингів, сильні позиції профспілок, гарантування довічної зайнятості на великих підприємствах (табл. 3).

Відмітною рисою японської моделі корпоративного управління є орієнтація на соціальну згуртованість на рівні компанії та «ділову згуртованість» на рівні промислової групи. На відміну від німецької моделі, ця згуртованість має не рівноправний, а ієрархічний характер — принесення в жертву інтересів «молодших» в обмін на патерналізм «старших». Характерною рисою японської моделі є перехресне володіння акціями між компаніями-партнерами. Це модель з домінуванням банків, контролем з боку інсайдерів та орієнтацією на інтереси стейкхолдерів — більш широкого кола агентів, що включає крім власників компаній також їх працівників, постачальників, споживачів, представників місцевих громад.

Південноєвропейська модель, представником якої у G7 є Італія, характеризується такими загальними рисами:

- багате історичне минуле, головна роль у становленні європейської цивілізації (з античних часів і до епохи раннього торговельного капіталізму);

Таблиця 3. Основні риси японської корпоративної моделі

Основні параметри	Основні риси
Фінансова система	Високий рівень розвитку всіх фінансових інститутів; центральна роль належить банкам (на 11 банків припадає 2/3 банківських активів); розвинуті біржі; конкурентний характер
Соціальна політика	Ще не розвинута, орієнтація на мінімально допустимий рівень життя; 10% населення отримують державні пенсії
Участь у НТП	Висока інвестиційна політика приватного сектору Закрита для іноземного капіталу
Зовнішньоекономічна діяльність	Експорт: традиційні та високотехнологічні галузі Імпорт
Державна участь в економіці	Велика роль держави; 35% ВВП припадає на суспільний сектор
Корпоративний сектор	Олігополістична структура; 99% становлять малі та середні фірми (де задіяно 71% усієї робочої сили)
Особливості оподаткування	Невисокий рівень оподаткування Орієнтація на прямі податки (споживчий податок, податок на доходи корпорації дорівнює 30%, прогресивна шкала прибуткового податку)
Ринок праці	Довічне наймання; сильні профспілки Висока продуктивність праці, інвестиції в людський капітал

Таблиця 4. Основні риси південноєвропейської моделі

Основні параметри	Основні риси
Фінансова система	Фондові біржі малорозвинуті Серед 500 найбільших банків світу 42 репрезентують Італію
Соціальна політика	Система органів соціального забезпечення
Зовнішньоекономічна діяльність	Експорт: традиційні та високотехнологічні галузі Імпорт
Державна участь в економіці	Активна пряма участь держави у відтворювальному процесі Розвинутий державний сектор, його внесок в економіку перевищує 19%
Корпоративний сектор	Висока концентрація власності; ФПГ контролюють 18% промисловості і 74% транспорту Сімейний тип підприємств Розвинутий малий бізнес; територіально-виробничі системи є формою кооперованого малого підприємництва
Особливості оподаткування	Масові ухилення від ПДВ, прибуткового оподаткування тощо Прибутковий податок з фізичних осіб становить 18—45% Прибутковий податок з юридичних осіб — 36% ПДВ — 4% Сильно розвинута тіньова економіка
Ринок праці	Велика роль профспілок і союзів підприємців Високий рівень безробіття Для малого бізнесу характерний інтенсивний тип зайнятості Мають місце «нетипові» форми зайнятості

- пізня індустріалізація субрегіону, що зумовило його структурну специфіку;
- переважання «сімейного» типу власності (високий ступінь концентрації капіталу у верхній ланці та велике його розпорошення в нижній);
- пряма і активна участь держави у виробничому процесі;
- випереджальні темпи зростання ВВП, прискорена модернізація соціальної сфери;
- експортна спеціалізація на галузях середнього технологічного рівня, включаючи деякі види послуг (наприклад, туризм) (табл. 4).

Основними проблемами господарства Італії можна назвати: державний дефіцит і зростання державного боргу, малий приріст економіки, неефективну сферу послуг, яка інтенсивно приватизується, зростання нерівності між багатією Північчю і бідним Півднем, де безробіття є в три рази вищим, недостатня податкова дисципліна, сильна залежність від імпорту енергоресурсів.

Отже, процеси глобалізації висувають певні вимоги до розвитку національних господарських систем. Багато економістів вважають, що «коли США чхають, у всьому світі починається грип». Прийняті в США економічні заходи мають істотні наслідки для інших країн [5].

КОНСОЛІДАЦІЯ КРАЇН G7 І G20

G20 була обрана основним механізмом консолідації на рівні лідерів з початком межакризи 2008 р. «Група семи/восьми» стала важливою міжнародною інституційною базою для формування нової «Групи двадцяти», схваливши її створення в 1999 р., забезпечивши внутрішнє управління протягом усього часу існування, обґрунтувавши корисність зустрічей на рівні лідерів і запропонувавши багатий досвід своїх членів у головуванні в G20 на рівні як міністрів, так і лідерів країн у перші роки формування механізму.

Водночас ліберальний інституціоналізм, особливо його юридична гілка, не може адекватно пояснити, чому G20 виявилася більш актуальною і змогла визначати напрями політики МВФ та його міжнародного валютно-фінансового комітету [6, р. 401—420]. Також за допомогою цього підходу неможливо пояснити, чому неформальна, юридично незакріплена G20 відмінно функціонувала протягом більш як 10 років, не маючи ні власного секретаріату, ні юридично затвердженого статуту, який би теоретично визначав бажані напрями взаємодії та зобов'язання, ні легітимності, яка є в ООН чи МВФ. Можливо, ці незмінні якості у глибоко взаємопов'язаному світі є набагато менш важливими, ніж швидка, гнучка, новаторська і взаємопов'язана реакція на сучасні виклики, яка користується великим попитом і визначає ефективність діяльності центрів глобального управління. Зрештою, саме неформальна G20 реформувала формальний МВФ у його ключовій характеристиці розподілу голосів, а не навпаки.

Теорії політичної економії, особливо з позицій традицій А. Грамші та історичного матеріалізму, не роблять істотного внеску в суть справи, залишаючи багато чого за рамками [7]. Так само як і більш елітарна «Велика сімка/вісімка», «Група двадцяти» стала прикладом групової гегемонії: управління здійснюють 20 провідних країн [6, р. 607—620]. У 1999 р. більшість країн — членів G20 були або багатими, або динамічно розвивались, отже, були безпосередньо зацікавлені в збереженні статус-кво і, відповідно, в досягненні групових цілей фінансової стабільності, у боротьбі з тероризмом, створенні та збереженні елітарної групи управління, де їх рівне становище буде стабільним. Усіма цими країнами було прийнято основні умови глобалізації, ринкового капіталізму і реального, а не карикатурного Вашингтонського консенсусу, так само як і важливість вільної торгівлі та інвестицій для зростання за рахунок експорту [8, р. 48—68]. Країни, що не підтримали цих умов (як, наприклад, Малайзія), до групи не ввійшли. Об'єднання було створене на основі примату економічного і умоглядного консенсусу, що не поширювався далі на класичні проблеми безпеки — сферу, якою G20 не стала займатися від самого початку [9].

Проте деякі провідні члени G20, перш за все Китай та Індія, продовжували зараховувати себе до представників знедолених країн, що розвиваються, демонстративно виступаючи з реформістських, якщо не революційних, позицій, особливо в таких питаннях, як зміна клімату. У більш широкому контексті, враховуючи, що «Група двадцяти» визнала, що загальносвітова капіталістична система вимагає глобального капіталістичного управління з єдиного політичного центру, Китай і Саудівську Аравію важко віднести до країн, «зачарованих капіталізмом», як це пояснюють історичні матеріалісти.

Основою політики G20 стали дебати про фінансову архітектуру, в тому числі про питання розподілу голосів і голосування з нульовою сумою в міжнародних фінансових інститутах (МФІ), а також суперечки про те, які види ринкового або державного капіталізму можна вважати допустимими. Найбільшою невдачею «Групи двадцяти», на нашу думку, виявилася її нездатність передбачити і після запобігти найбільшій кризі 2007—2009 рр. у США і провідних атлантичних державах. Відсутність окреслених суперечностей, які створили новий умоглядний порядок, також кидає виклик ключовим постулатам історичних матеріалістів.

У всьому різноманітті конструктивізму є безліч концепцій, якими можна скористатися для пояснення роботи G20, але і з їх залученням аналіз залишиться неповним. Важливим досягненням конструктивізму можна вважати привнесення в аналіз соціального виміру, що дозволяє свідомим, відповідальним, націленим на результат акторам, які активно взаємодіють один з одним, у відповідь на виниклі проблеми створювати нові знання, інтереси, ідентичність і навіть міжнародні інститути, які можуть стати так званими «спільнотами стабільності» або фінансовими, економічними і соціальними спільнотами безпеки в мінливому світі [10, р. 95—118].

Спочатку конструктивізм пропонує дослідникам вийти за межі стовпів Вестфальської системи, що розсипаються, виокремити епістемологічний аспект і автономну силу ідей — від соціального лібералізму до демократії, прав людини, верховенства закону. Дійсно, початкове розуміння Дж. Ратті [11] того, що загальна соціальна мета, відмінна від матеріальної влади, може підтримувати або змінювати міжнародні режими, показує, як еволюція понятійного консенсусу в рамках «Групи семи/восьми», а згодом «Групи двадцяти» сприяла створенню і збереженню останньої, особливо в некризові роки швидких змін у порівняльних перевагах. У цьому випадку важливу роль відіграв консенсус щодо «соціального екологізму» [12, р. 45—72]. Не менш важливими були і перерозподільні принципи [13, р. 141—168]. У понятійному плані в конструктивізмі акцент в основному робиться на визначенні напрямів як компонентів на загальних принципах і практиках з огляду на те, чим займаються такі міжнародні інститути, як «Група двадцяти».

Наступним доповненням є концепція клубів. У рамках такого раціонального, мотивованого інституційного вираження ця концепція сприяє розумінню того, чому G20 є не «концертом» держав, який був сформований простим додаванням країн-членів до G8, а абсолютно новим типом групи, яка з'явилася з метою управління змінним світом. «Група восьми» — це «концерт», дуже специфічний тип клубу. А G20, до якої входить велика кількість непровідних держав, у тому числі й декілька недемократичних, такою не є. При цьому вона все ж залишається компактною, постійною, чітко і свідомо спроектованим механізмом; її було створено не тільки як зручну коаліцію, що відповідає сьогоdnішнім потребам, але як клуб з відомими членами, що володіють зрозумілими колективними правами і відповідальністю. Більше того, як і в «концерті», жоден з його членів за 11 років існування не був виключений або не втік за власним бажанням.

Концепція клубу вперше була розроблена Дж. Бьюкененом [14, р. 1—14] для пояснення кооперативного членства і поведінки країн-учасниць. Це

було зроблено за допомогою поєднання виключно приватних і державних благ та інтересів. Клуби є добровільними і ексклюзивними механізмами, які надають блага, не доступні для тих, хто не є їх членами. При цьому переваги від належності до клубу повинні перевищувати його витрати [15, р. 335—355]. М. Фратіанні і Дж. Паттісон [13, р. 333—358] вважають, що ця концепція значною мірою здатна пояснити функціонування міжнародних інституцій. У міру того, як збільшилися витрати на підтримку гегемонічного лідерства США, з'явився стимул до підтримки структури колегіального лідерства, а не гегемонії. Отже, існують серйозні переваги з точки зору включеності до такої групи, а також участі в її збереженні та зміцненні, особливо це стосується менш сильних країн-членів, не здатних впливати на міжнародні відносини самостійно.

ВИСНОВКИ

Зміна у структурі мотивації також дозволяє пояснити зростаючу популярність «Групи двадцяти» [16]. Більші й сильніші країни зазвичай несуть великі витрати, але водночас отримують і великі переваги від членства в G20. У міру скорочення переваг у країні знижується мотивація до лідерства у цій групі. Те, що «Група двадцяти» була задумана як клуб рівних, може частково пояснюватися зниженням бажання США відігравати провідну роль у здійсненні міжнародного співробітництва. При цьому членство в подібному клубі продовжує давати значні внутрішні переваги, починаючи з престижу бути однією з системно важливих країн і завершуючи можливістю формувати новий глобальний порядок відповідно до власних устремлінь. Крім прямих вигід від участі в клубі, країни-учасниці також отримують переваги від створення більш широких глобальних суспільних благ, які потрібні всім його членам, що є можливим лише в рамках клубу.

Другим так само важливим виміром клубу є соціально-психологічний аспект [17, р. 607—620]. G7 — особливий клуб, невелика елітарна група, яка часто збирається у віддаленому курортному містечку із спеціально відведеним часом для спонтанних особистих зустрічей, де в ході робочих трапез і сесій лідери сидять за столом настільки близько один до одного, що можуть торкнутися плеча свого колеги, щось шепнути сусідові, а також почати особисту і неформальну загальну бесіду. Коли ідеться про зустрічі «Групи двадцяти», то приміщення для спілкування має бути набагато більшим, учасники сидять один від одного набагато далі, часу для неформальних бесід відводиться набагато менше, а тривалість засідань є набагато коротшою. При цьому лідери користуються більшою кількістю мов. Проте число членів все одно залишається обмеженим. Зберігається достатньо можливостей для особистого спілкування, виникнення цінної колективної ідентичності учасників як членів елітарного клубу. Зустрічі G20, з урахуванням їх більшої частоти починаючи з 2008 р., можуть сприяти встановленню належного рівня відносин між міністрами і керівниками центральних банків, щоб вони могли спокійно зателефонувати один одному при погіршенні обстановки і поглибленні кризи, як це було в травні 2010 р. Навіть таке різноманіття в рамках G20 не заважає міжособистісним зв'язкам подібного роду.

Отже, кількість членів у G20 у 2,5 раза більша, ніж у G8; до того ж «Група двадцяти» доповнює існуючі багатосторонні організації і відіграє важливу роль у формуванні глобальної спільної діяльності з урахуванням національних і регіональних ініціатив. Для G20 характерна зразкова рівність між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються, членами і нечленами ОЕСР. Учасники «Групи двадцяти» репрезентують усі основні географічні регіони з особливим наголосом на представництво Азії, у першу чергу Азіатсько-Тихоокеанського регіону, а також основні світові цивілізації. При цьому, як і в «Групі семи/восьми», присутність єдиної регіональної організації — Європейського Союзу, з одного боку, посилює демократичний характер G20, а з іншого — відображає певний дисбаланс на користь привілейованих розвинутих і європейських країн на шкоду менш великим, що народжуються і розвиваються, і найменш розвинутих країн з більшості інших регіонів світу³. G20 починає брати гору над колишніми альтернативами міжнародних інститутів. Але при цьому від самого початку існування G20, створення якої було схвалено «Групою семи/восьми» разом з МВФ і Світовим банком як реакція на фінансову кризу, що охопила азійські країни, було прагнення успішно вирішувати нагальні питання економічної і фінансової політики, щоб досягти стабільного зростання економіки на благо всіх країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коваленко А.Б., Корнєв М.Н. Соціальна психологія. — К. : Геопринт, 2006. — 399 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://library.udpu.edu.ua/library_files/414683.pdf.
2. Боришполец К.П. Методы политических исследований : учеб. пособ. для студентов вузов. — М. : Аспект Пресс, 2010. — 233 с.
3. Флоренский П. Столп и утверждение. — М. : Академический Проект, 2016. — 908 с.
4. Альбер М. Капитализм против капитализма. — СПб. : Экономическая школа, 1998. — 293 с.
5. Симонов К.В. Политический анализ. — М. : Логос, 2002. — 152 с.
6. Abbott K. W., Keohane R., Moravcsik A., Slaughter A., Snidal D. The Concept of Legalization // International Organization. — 2000. — Vol. 54. — Iss. 3. — P. 401—419.
7. Wallerstein I. The Capitalist World-Economy. — Cambridge : Cambridge University Press, 1979.
8. Williamson J. The Washington Consensus Revisited / Economic and Social Development into the XXI Century ; [L. Emmerji (ed.)]. — Washington, DC : Inter-American Development Bank, 1997.
9. Arrighi G., Silver B. Chaos and Governance in the Modern World System. — Minneapolis : University of Minnesota Press, 1999.
10. Adler E. Constructivism and International Relations / Handbook of International Relations ; [W. Carlsnaes, Th. Risse, B.A Simmons (eds.)]. — Sage Publications Ltd, 2002. — 738 p.
11. Ruggie J.G. What Makes the World Hang Together? Neo-Utilitarianism and the Social Constructivist Challenge // International Organization. Autumn. — 1998. — Vol. 52 (4). — P. 855—885.
12. Buchanan J.M. An Economic Theory of Clubs // Economica. — 1965. — No. 32 (125). — P. 1—14.

³ The Real Wealth of Nations: Pathways to Human Development. Human Development Report 2010 / United Nations Development Programme, 2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/270/hdr_2010_en_complete_reprint.pdf (date of access: 17.07.2013).

13. Fratianni M., Pattison J.C. International Organisations in a World of Regional Trade Agreements: Lessons from Club Theory // *World Economy*. — 2001. — No. 24 (3). — P. 333—369.
14. Kirton J.J. Embedded Ecologism and Institutional Inequality: Linking Trade, Environment, and Social Cohesion in the G8 / NAFTA Experiences, Global Challenges ; [V.W. Maclaren (eds.)]. — Aldershot : Ashgate, 2002. — 28 p.
15. Sandler T., Tschirhart J.T. Club Theory: Thirty Years Later // *Public Choice*. — 1997. — No. 93 (3). — P. 335—355.
16. Hermawan Y.P., Sriyuliani W., Hardjowijono G.H., et al. The Role of Indonesia in the G20: Background, Role, and Objectives of Indonesia's Membership. — Jakarta : Friedrich-Ebert-Stiftung Indonesia Office, 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : library.fes.de/pdf-files/bueros/indonesien/08365.pdf (дата звернення: 17.07.2013).
17. Stephens G. Information and Communication: G8 Institutionalization and Compliance in the DOT Force / Making Global Governance Effective: Hard and Soft Law Institutions in a Crowded World ; [J.J. Kirton, M. Larionova, M. Savona (eds.)]. — Farnham : Ashgate, 2010.

Стаття надійшла 13.02.2020

REFERENCES

1. Kovalenko A., Korniev M. Social Psychology. Kyiv, Geoprint, 2006, available at: https://library.udpu.edu.ua/library_files/414683.pdf [in Ukrainian].
2. Borishpolets K. Methods of Political Research. Moscow, Aspect Press, 2010 [in Russian].
3. Florensky P. The Pillar and Ground. Moscow, Akademicheskii Proekt, 2010 [in Russian].
4. Albert M. Capitalism Against Capitalism. Saint Petersburg, The School of Economics, 1998 [in Russian].
5. Simonov K. Political Analysis. Moscow, Logos, 2002 [in Russian].
6. Abbott K.W., Keohane R., Moravcsik A., Slaughter A., Snidal D. The Concept of Legalization. *International Organization*, 2000, Vol. 54, Iss. 3, pp. 401—419.
7. Wallerstein I. The Capitalist World-Economy. Cambridge, Cambridge University Press, 1979.
8. Williamson J. The Washington Consensus Revisited, in: *Economic and Social Development into the XXI Century*. L. Emmerji (Ed.). Washington, DC, Inter-American Development Bank, 1997.
9. Arrighi G., Silver B. Chaos and Governance in the Modern World System. Minneapolis, University of Minnesota Press, 1999.
10. Adler E. Constructivism and International Relations, in: *Handbook of International Relations*. W. Carlsnaes, Th. Risse, B.A. Simmons (Eds.). Sage Publications Ltd, 2002.
11. Ruggie J.G. What Makes the World Hang Together? Neo-Utilitarianism and the Social Constructivist Challenge. *International Organization*, autumn, 1998, Vol. 52 (4), pp. 855—885.
12. Buchanan J.M. An Economic Theory of Clubs. *Economica*, 1965, No. 32 (125), pp. 1—14.
13. Fratianni M., Pattison J.C. International Organisations in a World of Regional Trade Agreements: Lessons from Club Theory. *World Economy*, 2001, No. 24 (3), pp. 333—369.
14. Kirton J.J. Embedded Ecologism and Institutional Inequality: Linking Trade, Environment, and Social Cohesion in the G8, in: *NAFTA Experiences, Global Challenges*. V.W. Maclaren (Ed.). Aldershot, Ashgate, 2002.
15. Sandler T., Tschirhart J.T. Club Theory: Thirty Years Later, *Public Choice*. 1997, No. 93 (3), pp. 335—355.
16. Hermawan Y.P., Sriyuliani W., Hardjowijono G.H., et al. The Role of Indonesia in the G20: Background, Role, and Objectives of Indonesia's Membership. Jakarta, Friedrich-Ebert-Stiftung Indonesia Office, 2011, available at: library.fes.de/pdf-files/bueros/indonesien/08365.pdf (accessed on 17.07.2013).
17. Stephens G. Information and Communication: G8 Institutionalization and Compliance in the DOT Force, in: *Making Global Governance Effective: Hard and Soft Law Institutions in a Crowded World*. J.J. Kirton, M. Larionova, M. Savona (Eds.). Farnham, Ashgate, 2010.

Received on February 13, 2020

Olena Borzenko, Dr. Sci. (Econ.), Professor, Leading Researcher,
Head of the Sector of International Financial Research,
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine,
26, Panasna Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine

EFFICIENCY FOR THE WORLD
ECONOMY OF BRAINSTORMING OF G7 LEADERS

The issue of brainstorming is considered, in which it is important to consider the presence of factors that negatively affect the quality of the decisions made in a group and to develop a filter system to prevent such distortions. The example of the G7 and G20 shows the formats of brainstorming. Thus, thanks to rotation of group members the cost of group thinking is reduced. In modern literature, it is noted that group thinking is one of the most serious forms of deformation of the quality of group discussions, which cause critics of group forms of expertise to blame them for their poor performance compared to individual forms of analytical activity.

It is determined that the following models of market economy are distinguished in the G7 countries:

- neoliberal (UK, USA, Canada);
- social-market (Germany, France);
- corporate (Japan);
- Southern European (Mediterranean capitalism — Italy).

It is stated that the G20 has been selected as the main consolidation mechanism at the level of leaders since the beginning of the 2008 megacrisis. The G7/8 has become an important international institutional framework for the formation of the new G20, approving its creation in 1999, providing internal leadership throughout its existence, validating the usefulness of leaders' level meetings, and offering a wealth of experience of its members in the G20 presidency at the level of ministers and leaders during the first years of formation of the mechanism of the latter.

The dependence of the world economy on the US economy is analyzed. The importance of preserving and strengthening the G20 and the transition to a structure of collegial leadership rather than hegemony is emphasized.

Keywords: *G7 countries; G20 countries; brainstorming; globalization; world economy.*